

GAZETA

Palatul Cultural

Arad

ANTIREVIZIONISTA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
AD, Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei.
Autorități, instituțiuni, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituțiuni sătești 200 lei.

Semnalări

Am arătat în dese rânduri în
mea din urmă, că irendenta și
calitatea maghiară se pregă-
te pentru toamna aceasta de
lăși mai mari ca oricând în
ra statelor succesoare, gân-
du-se în legătură cu eveni-
tele ce se anunță în politica
națională să provoace o răs-
rire a minoritarilor unguri în
ra noilor lor patrii.

necesar să se ia bine de tot
la ceea ce se pune la
Sunt semne avertizatoare
nu mint.

edentistul Krenner alias Spec-
dela Cluj a destăinuit de-
prin ziarul budapestan
gyarság", că partidul maghiar
România se pregătește să se
agă demonstrativ din parla-
și că pune totatunci la cale
mperi de români, prin apro-
așa-zise culturale ca ace-
se se 'ncearcă prin tripourile
rețrești". La Geneva, de altă
se face la congresul zis

minorităților un început de
între partidul maghiar
noi și între sași, prin faimo-
Neugeboren. Iar socialiștii
uri din Ardeal se duc la

apesta la un congres social-de-
rat la care se cere revizuirea
tului de pace dela Trianon
introduce în programul par-
lui socialist din Ungaria lupta

revizuire.
de altă parte:
duce pentru a doua oară
Budapesta în anul acesta un
de parlamentari francezi,
lac declarații de frățietate
hiaro-franceză.

după vizita din vară a prin-
moștenitor al Angliei la Bu-
pesta, vine în Ungaria o dele-
de foști luptători englezi, și
delegația engleză dela con-
d din Bruxelles al FIDAC-
cere să se admită în

erația foștilor luptători ai sta-
aliatate foștii luptători inamici,
mani, maghiari, etc. Prințul de
es, care cu patru zile înainte

cheierea în taină a acordu-
naval dintre Germania și
lia ceruse congresului foști-
luptători englezi să dea mâna

foștii luptători germani, vine
a doua oară (săptămâna tre-
în capitala cu distracții a

eriei, și anunță că va
face până la sfârșitul anului
zită ungurilor. Au venit apoi
Budapesta trei trimiși ai Com-
de radio britanice, ca să

trei zile reportagii radio-
dela fața locului despre

POLONEZĂ

EXPERIENȚA

În Polonia s'au făcut acum
două săptămâni alegeri de depu-
tați iar azi săptămâna alegeri de
senatori, întâiele după noua lege
**adusă pentru înfrângerea
politicianismului.**

Fiindcă din presa noastră ce-
titorii nu și-au putut face cuve-
nita idee nici despre mecanica a-
legerilor nici despre rezultatul lor
— deși raporturile ciudate ce le
are cu noi Polonia ar impune să
cunoaștem foarte temeinic tot ce
se petrece în această țară — am
socotit necesar să prezintăm ce-
titorilor „Gazetei Antirevizioniste”
o iconă fidelă a experienței a-
cesteia a Poloniei.

Inovațiile acestei experiențe sunt
următoarele:

La Cameră:

S'a redus numărul deputaților
dela 444 la 208, iar al circum-
scripțiilor la 104. S'a păstrat vo-
tul universal și secret, dar nu
mai votează toți cei dela 21 de
ani în sus, ci numai cei trecuți
de 24 de ani. Candidaturile nu le
fixează partidele politice ci niște
comisii electorale anume, prezi-
date de un magistrat din circum-
scripție propus de președintele
respectivei Curți de apel, și alcă-
tuite din următorii delegați ai
plășilor, comunelor și camerelor
profesionale: Consiliul de plasă
delegă câte un membru după
fiecare 20 de mii de locuitori;
consiliile comunale numesc câte
doi delegați, dacă comuna are
peste 6000 de locuitori, și câte
unul dacă n'are atâția; consiliile
municipale trimit câte un delegat
după fiecare 4000 de locuitori,
iar celelalte după câte 6000; ca-
merele de agricultură jumătate
atâția delegați câți cei desemnați

de consiliile de plasă; camerele de
industrie și comerț câte unul
după fiecare 500 sute de membri
cu drept de vot; organizațiile
muncitorești jumătate atâția câți
sunt delegații comunelor indu-
striale, iar organizațiile muncito-
rilor spirituali jumătate atâția câți
organizațiile celorlalți muncitori;
în orașele cu peste 75 de mii de
locuitori camerele medicale trimit
trei delegați, barourile 2, came-
rele notarilor publici 1, asociația
tehnicienilor 3, asociațiile femești
5; Academiiile trimit câte un delegat,
universitățile câte trei; la toți a-
ceștia se adaugă apoi o seamă
de membri cooptați de comisie,
și anume câte unu la 500 de a-
legători.

Comisiile acestea electorale
desemnează pe candidați, și a-
nume: Fiecare membru al comi-
siei poate propune un candidat;
dacă s'au propus mai multe de
patru candidaturi, președintele le
pune la vot, și cele care au în-
trunit un sfert dintre voturi se
trec pe lista candidaților, cu con-
diția să nu fie mai multe de 12.
Dacă nu se propun decât patru
candidaturi, rămân toate bune.
Nimeni nu poate candida decât
într-o circumscripție.

Dupăce s'au fixat în chipul
acestai candidaturile, votarea se
face astfel:

Fiecare alegător poate vota cu
doi candidați de-odată, trăgând
o linie în rubrica din dreptul ce-
lui cu care votează. Se declară
aleși doi dintre candidații cari au
întrunit voturile cele mai multe,
dacă au peste 10 mii de voturi;
dacă nimeni n'a întrunit zece mii,
alegerea se face din nou.

Pot fi aleși numai cei ce au
împlinit 30 de ani.

Budapesta. Și tot acum Liga Re-
vizionistă a dat la iveală 'n en-
glezește o carte așa-zisă istorică,
a lui Horváth Jenő, răspuns la
recenta „Istorie a Românilor” a
lui Scotus Viator.

În America se adună de câtră
agenții irendentei maghiare un mil-
lion de scălituri (s'a trecut de
vre-o lună peste suta de mii) pe
un memoriu prin care se cere
Ligii Națiunilor revizuirea tratatu-
lui de pace dela Trianon.

La Geneva așa-zisul „Comitet

național slovac” (jumătatea de du-
zină de renegați rezidenți la Bu-
dapesta ai popii Jehlicska) se a-
dună 'n timpul sesiunii Ligii Na-
țiunilor, ca să ceară Ligii reali-
pirea Slovaciei la Ungaria, și să
țină conferințe publice revizioniste.

Seria uneltirilor și a provocă-
rilor acestora nu se oprește aci.
Se țin lanț, și trebuie să deschidem
bine ochii la ele. Și să 'nvățăm
zicala: Paza bună ferește pri-
mejdia rea!

La Senat:

Are drept de alegător la senat
numai elita, lamura societății. Și
anume:

Cei decorați cu Vulturul Alb,
cu Virtutea Militară, cu crucea
sau medalia Meritului pentru in-
dependență, cu medalia Vitejiei,
cu Polonia Restituta sau cu cru-
cea pentru merite excepționale.

Cei cu licență universitară, cu
bacalaureat, și foștii ofițeri.

Consilierii aleși ai voivodate-
lor, plășilor, comunelor, membrii
aleși ai camerelor profesionale,
președinții acestor camere, preșe-
dinții sindicatelor și altor orga-
nizații profesionale cari au cel
puțin o mie de membri.

Nu poate vota pentru senat de-
cât cine a 'mplinit 30 de ani.

Dreptul de alegător nu se exer-
cită direct ci așa-zicând prin pro-
cură. Alegătorii arătați mai sus
trimit delegați în colegiul electo-
ral al respectivului voivodat, cari
apoi votează 'n numele celor ce
i-au delegat. Se împarte țara în
circumscripții electorale de câte
90—120 de alegători cu drept de
vot la senat, și aceste circum-
scripții trimit câte un delegat în
amintitele colegii electorale ale
voivodatelor.

Votarea se face la sediul voi-
vodatului. Se aleg într'un voivo-
dat dela doi până la șase sena-
tori, cari nu se candidează sin-
guri ci-i propune o comisie de
15 din colegiul electoral al voi-
vodatului, putând tot câte 20 din
colegiu să adauge câte o candi-
datură nouă la cele fixate de co-
misia de 15. Dacă numărul can-
didaților e mai mare decât al
mandatelor, se face votare, și se
declară aleși cei cari au întrunit
majoritatea. Dacă votarea trebuie
repetată, se șterg din listă cei cu
voturi mai puține, ca să rămână
numai de două ori atâția candi-
dați câte-s mandatele. A doua
alegere e definitivă; se declară
aleși cei cu majoritate, iar în caz
de paritate se face alegerea prin
tragere la sorți.

Poate fi ales senator numai
cine are drept de vot pentru se-
nat, și a 'mplinit 40 de ani.

Senatul are 96 de membri,
dintre cari 64 îi aleg colegiile
voivodatelor, iar pe 32 îi numește
președintele republicii dintre ce-
tățenii cei mai de seamă.

(Continuare în pagina VIII-a)

Răvașe

S'o credem? Să n'o credem?
Credincioșii ortodocși din satul
Bătania din Ungaria au câpătat
îngăduință (adevărată minune!)
să vină în pelerinaj la mână-
stirea dela Bodrog. Le mai tre-
buia încuviințare de intrare în
țară dela autoritățile adminis-
trative românești. Aceștia i-au
trimis la consistor, iar consisto-
rul 'napoi la autoritățile adminis-
trative. Urmarea a fost că
ușzând la ai noștri atâta indo-
lență față de niște frați din ro-
bia horticistă, frații dela Bătania
n'au mai venit la Bodrog.

Repetăm: I-atât de gravă
această informație ce ni s'a dat,
încât aproape să n'o crezi!

În ziarul săptămânal „Füg-
gellen Ujság” dela Cluj, scos de
d. Ernest Ligeti cu colaborarea
faimoșilor Spectator, Zima Ti-
bor, Kalontai (celăfeanul ma-
ghiar dela tripoul „gazetăresc
din Timișoara”) și a altora de
teapa aceasta, s'a publicat la 15
Sept. crt. o scrisoare deschisă
pe adresa postului de radio
dela Budapesta, cu imputări
pentru că învită dintre scriitorii
și artiștii unguri din Ardeal nu-
mai pe unii privilegiați, ca să
vorbească sau să cânte la po-
stul din Budapesta. „Független
Ujság” cere să fie învitat la po-
stul budapestan de radio și in-
stigatorul Spectator, cel osândit
și oprit de toate instanțele de
judecată românești ca să mai
scrie 'n presa din România.

leșină în stărnit și ghiarele
măști din sacul d-lui Ligeti!

În același număr citat mai
sus al lui „Független Ujság” s'a
publicat o descriere de călătore-
rie din Săcuime. E vorba de
satul Cușmed, unde sunt 735
protestanți, 8 unitarieni, un ro-
mano-catolic și trei români.
Autorul s'a mirat când i s'a
spus că cei trei români nu-s
nădrăgari, adică funcționari tri-
miși acolo de aiurea, ci băști-
nași din moși-strămoși, foști pe
 vremea ungurească „săcui” de
lege românească, iar acum re-
veniți la naționalitatea străbu-
nilor lor.

Are 'ntr'adevăr colaboratorul
lui „Független Ujság” de ce se
mira, dimpreună cu preotul ma-
ghiar din sat care i-a dat in-
formația, că cei trei români „di-
zidenți” (îi numește așa) au
putut să-și ia inima 'n dinți, și
să 'nfrunte cu revenirea lor la
românism boicotul, „blestemul”
unui întreg sat de ne-români. E
'ntr'adevăr în asta o minune ro-
mânească care nu poate intra
într'un obțus cap unguresc. E
minunea românească care va
lichida odată pe veci pretențiile
hidrei maghiare.

„Reformele agrare“ din Ungaria

— Alte amănunte despre proiectul noii legi
a fidei-comisurilor —

În Ungaria s'au făcut în anii de după război două așa-zise reforme agrare.

Improprietărea castei vitejilor

Întâia a fost improprietărea privilegiilor din noua tagmă nemească a „vitejilor“, cărora li s'au dat după împrejurări și după interese moșii individuale sau moșii colective. Se știe azi îndeobște ce-s aceste obștii vitejești: **adevărata tabere militară, organizate ierarhic.** Cu ani în urmă, printr'un comu-

nicat prin care răspundea redactorului nostru, șeful depe vremea aceea al „sediului vitejesc“, generalul Nagy Pál, a mărturisit că obștii acestea militare sunt de câte două-trei-patru-cinci sute de iugăre (după informațiile noastre sunt și mai mari) și merg spre centrul țării decrescând: adică-s cu atât mai mari, cu cât sunt mai aproape de granițe.

Improprietărea acestă, precum e nvederat, a fost o improprietărie făcută cu scopuri militare iredentiste.

Improprietărea de batjocură a unor nevoiași

A doua improprietărie a fost a nevoiașilor, — adică a unui număr foarte restrâns de nevoiași — cărora li s'au dat locuri de casă, iar pe ici-colo și loturi arabile.

Despre improprietărea acestă, care a avut rostul să pună capăt reformei agrare începute de comuniști și să abată gândurile țărănimii dela reforma agrară, s'a scris în coloanele noastre în foarte dese rânduri. Am arătat cu spricuiuri din presa budapestană, că a fost astfel făcută ca să-i sature pe țărani pe veci de a mai cere reformă agrară. Li s'au dat improprietărilor loturi dintre cele mai rele, cu prețuri ne mai pomenite, **întrecând**

suta de mii de lei iugăru, încât nu le vor putea plăti nici urmașii lor! Se știe din pomenitele noastre reproduceri din presa budapestană, că în unele părți improprietărilor s'au rugat de autorități să le ia pământul 'napoi, ca să scape de el. Și se mai știe că la uriașele datorii pentru pământ, se adaugă datorii uriașe pentru case. Guvernul, ca să-i belească de tot, a înființat un oficiu de credit (FAKSz), care „li-a venit improprietărilor în ajutor“, făcându-le niște case mizerabile pe niște prețuri cu cari ei ar fi putut face patru-cinci rânduri de case.

Aceasta a fost a doua reformă agrară.

Noua lege a fidei-comisurilor

Astă vară, în August, s'a anunțat a treia la rând, numită de „Erdélyi Hirlap“ dela Arad „adevărată reformă agrară socială“ (spre deosebire de a noastră, care nu e deci nici adevărată nici socială), iar de guvernul unguresc: „noua lege a fidei-comisurilor“, adică a moșiilor nemeșesti oprite prin legi seculare de a se vinde, de a se împărți sau de-a se parcela. (Ca să se 'ntelegă și mai bine: fidei-comisurile sunt latifundii familiare cari nu se pot împărți între membrii familiei; se moștenesc de unul din familie, acesta le administrează, iar ceilalți își primesc partea cuvenită din venit.)

O șarlatanie

Am mai vorbit în coloanele noastre și despre „reforma“ aceasta, și am arătat ce este: **o adevărată excrocherie.**

Pentruca să nu se mai poată spune că Ungaria e țara celor mai mari latifundii din lume (de zeci și de sute de mii), fidei-comisurile se fixează la maximum trei mii de iugăre („Erdélyi Hirlap“ spunea mințind: 300), iar ceea ce e peste, **se transcrie pe membrii respectivei familii nemeșesti.**

Nu numai atât.

Dupăce s'a aruncat astfel praf în ochii proletariului agricol, spunându-i-se că familia nemească cutare nu mai are 50—60 de mii de iugăre oprite prin lege de a se 'nstrăina, pentruca s'au transcris pe membrii familiei și are fiecare numai câte trei mii, vine un alt articol și oprește de a se putea vinde sau parcela și alte moșii, cari până-acuma nu erau oprite: se dă adică dreptul și altora, aleși pe sprânceană, să-și declare prin lege moșia neînstrăinabilă, până la 1000 de iugăre cadastrale.

Alte amănunte din proiectul de lege a fidei-comisurilor

Le-am arătat acestea în comentariile ce le-am făcut comunicatului ministerial prin care s'a adus în August la cunoștință reforma legii fidei-comisurilor.

La cele de mai sus vin acum unele întregiri interesante.

Fostul ministru de justiție Nagy Emil a publicat în „Pesti Hirlap“ din 7. Sept. un articol cu amănunte nouă, spunând că cunoaște în toată amănunțimea proiectul de lege ce va fi supus la toamnă parlamentului.

Ceea ce arată fostul ministru de justiție Nagy, e cu mult deosebit de ceea ce spusese prim-ministrul Gömbös.

Și anume:

Nu e vorba de o întindere maximă de trei mii de iugăre cadastrale, admisă fidei-comisurilor, ci de mai mult, și anume în medie de 4.444 iugăre. Nu s'a fixat adică mărimea teritorială, ci mărimea maximă după venitul unui iugăr. În unele locuri, unde pământul e bun de tot, fidei-comisul va fi de trei mii de iugăre, dar în general va fi de patru-cinci mii de iugăre cadastrale.

Apoi:

Dacă cumva se va întâmpla ca o familie nemească cu moșie inalienabilă să n'aibă atâția membri și rudeni ca s'o transcrie pe toți și să nu mai rămână ceva disponibil, și-atunci proprietarul actual rămâne toată viața stăpân peste acest disponibil, iar după moartea lui rămân 32 de ani stăpâni urmașii, cu condiția ca să nu vândă în acest timp și să nu pună vreo ipotecă pe acest disponibil. Ce va fi apoi, după 32 de ani, nu se precizează.

O reformă fără nicio importanță practică

Cu drept cuvânt încheie fostul ministru Nagy că legea lui Gömbös va avea o importanță exclusiv juridică, în practică însă, adică în fapt, nu va avea nicio importanță.

Asta e deci „adevărată reformă agrară socială“ pe care iredentista gazeta „Erdélyi Hirlap“ a organizatorilor de tripouri gazetărești dela Arad avea acum o lună nerușinarea să o laude cu aluzii răutăcioase la adresa reformei agrare din România!

Și să nu se uite:

E vorba numai de „reforma“ fidei-comisurilor, și nu e nicio vorbă despre reformarea — măcar cu înțeles juridic — a celorlalte latifundii, a celor cari nu-s oprite prin legi speciale de a se împărți sau vinde.

Din corespondența lui Hötzendorfer

Văduva fostului șef de stat major al armatei austro-ungare Conrad von Hötzendorfer a dat de curând la iveală scrisorile ce i le trimitea răposatul său soț, și sunt deosebit de interesante, dupăcum se vede din părțile ce le reproduce din ele „Budapesti Hirlap“ dela 18 August.

Reținem din speciemenele semnalate de semioficiosul guvernului maghiar următoarele:

Conrad von Hötzendorfer avea o idee fixă: că monarhiei austro-ungare i se va trage pieirea dela sârbi și dela italieni. La 1909, când armata austro-ungară făcea manevre la granița sârbească, a cerut împăratului să declare neîntârziat război Sârbiei, spunându-i: „Dacă Majestatea Voastră nu face acum precum o sfătuesc, s'a isprăvit cu noi. Dacă nu va fi Austria aceea care va soluționa chestiunea slavilor dela sud, chestiunea aceasta va decide soarta Austriei. Din marea Austrie nu va rămânea decât Viena cu câteva orașe. Și dinastia se va duce și ea!“

Tot astfel la 1905 propusese împăratului să 'nceapă război în contra Italiei, cu care Austro-Ungaria era în alianță.

Mare parte dintre scrisorile lui Conrad von Hötzendorfer se refer la moștenitorul de coroană Franz Ferdinand. Se știe despre acesta că ura pe unguri de moarte. Intr'un rând, auzind că Hötzendorfer învăța limba ungurească, Franz Ferdinand l-a aposfrotat: — „Audi, Conrad, că înveți ungurește. Mai bine înveți chinezește!“

Alt amănunt:

Von Hötzendorfer avusese la căsătoria cu nevastă-sa piedeci depe partea bisericii catolice, fiindcă era femeie divorțată. S'a gândit deci să se facă cetățean maghiar, și să treacă la o religie ungurească. Împăratul Franz Iosef l-a oprit spunându-i că nu va admite în veci ca șeful său de stat major să fie ungur. Era asta la 1915, în timpul războiului.

Alta, despre regele Carol al IV-lea:

Venise contele Ștefan Tisza în audiență la rege, pe timpul

BIBLIOGRAFIE

când Carol voia să facă separată.

După audiență, regele i-a lui Hötzendorfer:

— „I-am spus astăzi ca lui Tisza opinia Mea.“

Conrad a așteptat surpriza urma. Regele a adăugat:

„I-am arătat cu vârf că nu e decât un lacheu. Tot de lacheu ca și ceilalți, și bue să Mi se supună.“

Despre tratativele acestă pace separată regele Carol a avizat de altfel mai dinaintea nimeni. Nici chiar pe șeful tului major. Hötzendorfer a despre ele abia târziu, Kaiserul Wilhelm.

Altă carte engleză de propagandă pentru Ungaria

Iredenta ungurească a mare propagandist în scrierile englez C. A. Macartney (născut cu bulgăroaică), la a activitate trebuie să luăm se nu numai pentru cele cărți ce le-a publicat de unguri (una despre venirea în Europa și alta despre garia), ci și pentru că face dese „anchete“ în țara nească.

Acum a pus sub tipar dapesta traducerea ungurească „corectări“, a cărții sale „gary“, și pregătește o a carte despre chestiile ungare. În scopul acesta — „Budapesti Hirlap“ din 14 — a fost acum în Ardeal unde s'a înapoiat apoi la dapesta, — n. tr.) și a prin ținuturile pe cari tr de pace dela Trianon le-a dela Ungaria. Noua-i cartă fi o prezentare cât mai a a tratatului de pace dela non. Ne spune că i s'a d credințare să scrie această de cătră Royal Institution Foreign Affairs din Londra care e una dintre cele mai autorități din Marea Britanie din lumea întreagă. Părerea acestei societăți are o greutate totului specială în deservirea căilor politicii externe ciale a englezilor.

Un răspuns lui Scotus Viator

În editura Ligii Reviziei a ungarilor a apărut zilele trecute o nouă carte engleză în contra noastră („Pesti Hirlap“ din 11 Sept., care nu-i arată titlul), scrisă de profesorul Horváth Jenő în răspuns la monumentală scriere recentă „Istoria Românilor“ lui Scotus Viator.

„Pesti Hirlap“ arată în censiă ce i-o face că „răspunsul“ lui Horváth (alt Horváth după cel care a declarat că Adam și Eva unguri) pune punct istoricește istoria românilor din Ardeal, reeditând ce ce susține despre imigrarea istoriografia maghiară. Ca notate, Horváth ne face creație Habsburgilor. N'am avut

(Continuare în pagina V-a)

Din raiul hortist

„Magyarság“ din 11 Sept. crf. anunță că autoritățile din Budapesta au trebuit să ajutoreze luna trecută 100 de mii de șomeri, adică a zecea parte din populația capitalei.

În iernile trecute, dupăcum se știe, cifra celor avizați să-i susțină primăria Budapestei a fost de 180—200 de mii. „Magyarság“ arată că în nicio veră n'au fost atâția șomeri în capitala maghiară, deci la iarnă va fi vai și-amar, dat fiind că recolta a fost com-

promisă în cea mai mare parte a țării, încât vor trebui să năvălească la orașe și mai mulți rurali decât în iernile anilor precedenți.

În același număr al lui „Magyarság“ s'a publicat o corespondență din Senteș. În care se arată că s'a publicat licitație în județul Csongrad pentru executarea a 40.207 contribuabili cari au rămas în urmă cu plata impozitelor.

Provocările iredentiste din Săcuime

— Insignele iredentiste dela Tuşnad şi Braşov. O „anchetă” a unui englez trimis de iredenta ungurească. —

Precum am semnalat-o în mai multe rânduri în luna aceasta şi în luna trecută, iredenta ungurească umblă cu dinadinsul să provoace imitări la ungurii şi la săcuimii noi în contra statului. Arătasem astfel săptămâna trecută că se plănuieşte o re-agere demonstrativă a partidului maghiar din parlament, în celelalte săptămâni că au făcut pregătiri pentru o mare agitatie decât până la spiritele ungureşti dela în contra statului şi a poporului român.

Ceea ce s'a descoperit acum săptămâna la Tuşnad şi la Braşov — stocurile uriaşe de insignes iredentiste din Ungaria la vila dela Tuşnad a Alfred Adler, întemeietor al Kahana al ziarului comunist „Tempo” (precum arată porunca Vremii), şi celele stocuri de insignes de alea găsite la fiii zisului Adler, fotografii în Braşov, sunt strânsă legătură cu planurile acestea de răzvrăţire. Marele dintre aceste insignes iredentiste importate din Ungaria au fost deja plasate la autorităţii băilor şi la agenţii Săcuime ai partidului maghiar.

Acum o altă provocare, aceasta sortită să justifice în înaltă acţiunile puse la în Săcuime de iredenta maghiară, prezintă-le nu o cauză, ci ca un rezultat eventualelor măsuri luate autorităţile româneşti. iredenta ungurească şi cu scopia unitariană din Ardeal, au făcut pe episcopul Alfred Hall din Anglia, preşedintele Asociaţiei mondiale a unitarienilor, să vină în România, ca să cerceteze planurile credincioşilor maghiari lege unitariană.

„Pesti Hirlap” şi celelalte cer budapestane din 13 septembrie anunţă că numitul anchetator a stat două săptămâni în Ardeal, şi că s'a prezentat guvernului român ca să facă un tratament mai bun pe ungurilor de lege unitariană. (În total aceşti unghuri sunt vreo 70 de mii de unghuri, au episcopie susţinută de statul român, liceu, coli primare subvenţionate de stat, parohii cu secole dela stat, ş. a. m. d. se compare acest tratament cu tratamentul celor 70 de mii de români din Ungaria, cari nu au ni-

ce plăce s'a plâns guvernul român, S. Sa s'a dus din Săcuime, ca să aducă cunoştinţă isprava dela Budapest. S'a dus în satul Beşeni şi a fost purtat în triumf, în căruţa acoperită toată cu flori roşii-albe-verzi, închi-

puind colorile Ungariei. Plutonierul de jandarmi din sat n'a putut tolera provocarea, şi a legitimat pe anchetatorul instigator. Ziarele budapestane spun că S. Sa s'a dat jos din trăsură şi a luat-o spre biserică, iar plutonierul l-ar fi scos din casa Domnului.

Relatarea aceasta nu poate fi decât mincinoasă. Dacă i s'ar fi spus plutonierului cine e insul care a fost purtat în căruţa tricoloră, de sine înţeles că nu se mai lua după el, şi urmarea mai departe pe organizatorii demonstraţiei iredentiste. Se vede însă că s'a refuzat legitimarea.

Destul că în urma acestei păţanii, S. Sa Hall a plecat dela Belini de-a dreptul la Budapesta, unde azi săptămâna a făcut o slujbă la biserică unitariană, rugându-se probabil pentru izbăvirea coreligionarilor săi maghiari din şerbia românească.

Se înteteşte în Ungaria campania antihabsburgică

— Oficiosul Ligii Antihabsburgice cere intrarea Ungariei în Mica Înţelegere

„Prager Presse” din 15 Sept. crt. semnalează un nostim articol din „Függetlenség”, gazetă personală a generalului Gömbös, închinat corespondenţei publicată la Viena a lui Oto de Habsburg, pretendentul la tron al Ungariei şi Austriei.

Gazeta lui Gömbös conchide pe baza scrisorilor lui Oto, că prezumtivul moştenitor al tronului unguresc are aceeaşi mentalitate ca Habsburgii de dinainte de războiul mondial, tratând Ungaria ca pe-o provincie a Austro-Ungariei, ca Tirolul, Craiina, etc.

Şi mai semnificativ decât ieşirea aceasta a gazetei lui Gömbös în contra lui Oto de Habsburg e ceea ce arată despre mişcarea antihabsburgică din Ungaria gazeta budapestană „Magyarság”, în n-rul dela 11 Sept. crt.

Se dă alarmă în articolul cu pricina al lui „Magyarság”, că antilegitimiştii, adică antihabsburgişti din Ungaria, au trădat nu numai cauza dinastică, ci şi interesele ungureşti, apucându-se în vremea din urmă, prin ziarul „Látnok” al Ligii Antihabsburgice (cu supliment franţuzesc şi nemţesc, „Le Voyant”, „Der Seher”), să ceară o împletire a Ungariei cu statele vecine şi intrarea ei în Mica Înţelegere; „ceea ce — adaugă „Magyarság” — ar însemna, fireşte, renunţarea la revizuire, la dreptul de egalitate şi la apărarea minorităţilor”.

„Budapesti Hirlap” anunţă că episcopul englez va arăta tratamentul ungurilor din Ardeal şi păţania sa dela Belini Asociaţiei mondiale a unitarienilor şi opiniei publice apusene.

Fireşte. Căci şi vizita sa, şi provocarea dela Belini, n'au avut alta de scop decât să găsească României nod în papură, bun de arătat străinătăţii. Fiindcă „ancheta” n'a dat rezultatele dorite de iredenta ungurească şi de englezul ei, s'a înscenat provocarea dela Belini, pentruca să se facă agitaţie pe chestia pretenţiei brutalităţii a plutonierului de jandarmi.

De notat că „Budapesti Hirlap” îl numeşte pe imparţialul anchetator episcop, iar „Pesti Hirlap” îi zice numai „preşedinte al Asociaţiei mondiale a unitarienilor”. N'ar fi mare mirare să nu fie nici una nici alta.

„Magyarság” face o serie de spicuiuri din ziarul „Látnok”, ca să arate legăturile acestuia cu partidul lui Gömbös şi cu socialişti. Şi anume: Sunt atacaţi sângeros toţi politicienii maghiari cari fac habsburgism, şi toţi — în frunte cu Bethlen, Eckardt, etc. — cari s'au unit în vremea din urmă cu habsburgişti în contra lui Gömbös. De altă parte, legătura lui „Látnok”, adică a Ligii Antihabsburgice, cu partidul socialist, ar constitui-o faptul că cere odată cu intrarea Ungariei în Mica Înţelegere o strângere a legăturilor cu Rusia sovietică.

E de remarcat tonul pe care vorbeşte gazeta Ligii Antihabsburgice despre pretendentul Oto. Cităm: „Conducătorii opoziţiei au ajuns la faliment spiritual, oricât li-ar fi de plină cassa, deoarece îşi pun nădejdea într'un fânc regal, şi nu în puterea de muncă şi în cinstea naţiunii maghiare”.

Publicaţia „Látnok” e scrisă de un anume Gh. Ibrahim Kövér, care a comis acum 14 ani cunoscutul atentat din loja parlamentului în contra preşedintelui de-atunci al Adunării Naţionale, Ivan Rakovszky.

1050 de sinucideri!

La Budapesta, după cum anunţă „Magyarság” din 13 Sept. crt., au fost în luna trecută 1050 de sinucideri.

Cu adevărat rai raiul acesta hortist!

Culisele „apropierii româno-ungare”

de Alexandru Olteanu

Cercurile budapestane au comentat consfătuirea ținută în biroul direcţiunii Clubului Ziariştilor din Orade la 12 August 1935, care a hotărât lansarea unei acţiuni pentru apropierea culturală româno-ungară. La această consfătuire au participat d-nii Tiberiu Moşoiu, primarul Orăzii şi vicepreşedinte al Camerei deputaţilor, M. G. Samarineanu, directorul revistei „Familia” şi George A. Petre, secretarul de redacţie al „Gazetei de Vest”, ca reprezentanţi ai intelectualităţii româneşti, şi d-nii Gheza Tabéry, redactor la „Szabadság” (ziarul d-lui Nandor Hegedüs) şi Bela Katona, directorul „comercial” al Clubului Ziariştilor din Orade (ca substitut al d-nei Maria Berde, care în acel timp lipsea din oraş).

Comentariile oficinelor din Budapesta nu ne-ar interesa, dacă nu ar fi vorba de-o chestiune ce poate avea consecinţe serioase şi s'ar putea încheia cu o păcăleală ce ni-ar cauza poate mari nemulţumiri. Căci confrăţii noştri dela Budapesta nu spun nici mai mult, nici mai puţin decât că: „Este nevoie de acţiunea de apropiere din Orade, deoarece această serveşte marea cauză a Clubului Ziariştilor de aici, o instituţie de o capitală importanţă în viaţa presei ungare din Ardeal”.

Argumentarea lor — după aparenţă — este copilăroasă. Dar o examinare temeinică a rostului cluburilor înfiinţate în diferitele oraşe ale Ardealului de salariaţii ziarelor ungare, ne lămureşte înţelesul ei real. De fapt, aceste cluburi organizate pentru jefuirea vişioşilor apucaţi de pasiunea jocurilor de hazard, servesc un „înalt interes naţional ungar”. Până la înfiinţarea lor, nu era an fără o grevă a confrăţilor noştri minoritari, luptând pentru majorarea sau menţinerea salariilor lor insuficiente pentru existenţa unui gazetar cu aspiraţiuni culturale; când însă partidul maghiar a pus mâna — pe căi lăturale — pe toate organele maghiare de presă din ţară, s'au înfiinţat la comandă aceste tripouri, pentruca să descongese bugetele editorilor atraşi în partid, asigurând angajaţilor lor un considerabil „venit lateral”. Astfel s'a făcut că d. Gheza Tabéry, care astăzi nu mai poate de dorul apropierii, acum şaptesopt ani avea un salariu de 10—12 mii de lei, iar astăzi se mulţumeşte cu un salariu de 3000 lei lunar, cât ia un aprod la oricare instituţie de stat. Evident că un romancier, care de mulţi ani nu mai produce, deci cu literatura nu câştigă nimic, iar pe deasupra a isbutit să se pună în conflict chiar cu conaţionalii săi, nu poate să trăiască dintr'un astfel de salariu mizerabil şi este constrâns să primească orice câştig, fie chiar cagniota. Fiind vorba de exi-

stenţa sa, nu-l poate interesa că prin această degradare a renunţat implicit şi la dreptul de a se erija în rolul de apostol al apropierii popoarelor, şi — după părerea multora — a devenit nedemn de stima cuvenită unui literat indiferent de ce naţionalitate ar fi.

Un intelectual fără viţii şi cu preocupări într'adevăr spirituale nu poate decât să zâmbească văzând efortul ce-l fac aşazisele Cluburi ale ziariştilor din Ardeal spre a convinge opinia publică şi autorităţile româneşti că au fost înfiinţate de „intelectuali”, prin urmare că ar fi „instituţii eminamente culturale”. Cunoaştem prea bine atât uneltirile întreprinse în acest scop, precum şi credulitatea autorităţilor noastre. Clubul Ziariştilor din Orade a editat în acest scop poeziile lui Andrei Ady în traducere românească, şi astăzi, în acelaşi scop, lansează ideea unui congres al scriitorilor români şi unguri ce s'ar ţinea în luna Octombrie la Orade.

Nu ne mai încântă aceste „surprize culturale” cu care direcţiunea înţelege să ne trateze oridecâteori existenţa clubului este ameninţată. Astăzi ştim că nu este o simplă coincidenţă faptul că direcţiunii i-a trecut prin cap ideea congresului proiectat tocmai în luna August, când ministerul de finanţe delibera asupra autorizaţiilor de joc.

Trebuie să spun că aceste lămuriri sunt date celor de bună credinţă, indiferent dacă sunt români sau unguri. Eu unul sunt convins că se găsesc destui unguri în Ardeal, cari dezaproabă funcţionarea acestor tripouri, şi dacă ei ar fi chemaţi să-şi manifeste voinţa printr'un plebiscit, d. Gheza Tabéry şi tovarăşii lui nu ar obţine niciun vot în afară de voturile lor proprii. Căci nu-mi vine să cred că literaţi de talia contelui Nicolae Bánffy, a episcopului Alexandru Makkai, sau a unui Carol Koós, dr. Gheorghe Krištof, dr. Arpad Bitay şi Alexandru Tavaszy şi nici chiar d. Ludovic Zilahy, ar permite ca reprezentanţii spirituali ai naţiunii din care fac parte să-şi procure resursele materiale şi spirituale din venituri pătate cu creieri de sinucigaşi, cu falsuri şi cu sustracţii. Nu-mi vine a crede că d-lor ar considera ca o „cauză naţională” chestiunea cluburilor ziariştilor şi că s'ar adresa Societăţii Naţiunilor în cazul dacă guvernul român le-ar desfiinţa printr'un ordin salutar.

Nu atmosfera infectă a tripourilor este mediul în care se faureşte istoria popoarelor, şi este o adevărată profanare curajul proprietarilor de a specula indolenţa şi ignoranţa societăţii care îi tolerează, şi de a prezenta aceste cluburi drept „temple ale culturii şi civilizaţiei”. Nu ne îndoiim că

(Continuare în pag. IV)

Culisele „apropierii româno-ungare“

(Continuare din pag. III)

la masa de joc cel mai potrivit certificat de naționalitate este „punga grasă“, dar considerăm o usturătoare palmă curajul pro-fitorilor de a ne socoti atât de naivi, încât să credem că *Clubul Ziariștilor din Oradea este locul cel mai prielnic unde d-nii General Condiescu, Octavian Goga, Liviu Rebreanu și Ludovic Zilahy pot examina procesul se-culor româno-ungar.*

Proprietarii tripourilor nu sunt sinceri când solicită încrederea opiniei publice și a autorităților românești. Dau un exemplu edificator. Alter Scotus (George A. Petre) a reprodus în „Gazeta de Vest“ din 28 Iulie 1935 o scrisoare adresată de „un scriitor ungar din Oradea“ dlui Ludovic Zilahy, directorul ziarului „Magyarország“ din Budapesta, prin care „scriitorul ungar orădan“ a căutat să-l convingă să renunțe la ideea de a propune pe marele Octavian Goga ca membru în Societatea Kisfaludy, spunând:

„Nu aș fi sincer față de tine dacă aș spune că articolul tău în legătură cu Goga s'a publicat în momentul oportun. Este adevărat că Goga, mai cu seamă pe teren cultural, are gesturi frumoase pentru noi, dar tot atunci se manifestă sub o formă stupefiantă față de condițiile de viață ungare și evreo-ungare de aici. Aceasta este o specifică duplicitate sufletească pe care numai noi o putem înțelege. Am vorbit adeseori cu dânsul despre problema ultranaționalismului și atunci s'a arătat înțelegător. Nu mi-l pot explica decât psihologic. În tot cazul dsa nu va oferi niciodată maghiarimei o garanție satisfăcătoare. Oamenii trebuie priviți așa cum sunt. Toți sunt plini de contradicții. Vouă, scriitorilor din Ungaria, vă incumbă rolul de salvatori ai maghiarimei din statele succesorale, prin formula literatura ante politicam. Ar fi nevoie ca cele trei grupuri (partea mai înțelegătoare a literaturii române, elementele mature pentru negocieri ale literaturii unguri ardeleni și cei din Ungaria) să se întâlnească la o consfătuire mai eficace și mai documentară decât articolele de gazetă. Ar trebui să vorbim absolut sincer unii celorlalți. Înainte de întâlnire ar trebui să obținem garanții atât aici cât și dincolo, că săcăile și neînțelegerile nu vor avea urmări în fața autorităților. Nu sunt optimist, dar cred că o astfel de anchetă s'ar putea organiza.“

Atunci Alter Scotus (George A. Petre) a găsit de bine ca acestei scrisori să-i anexeze următoarele comentarii:

„Desigur că d. Zilahy nu a reprodus toată scrisoarea colegului său dela Oradea, care poate să conțină lucruri și mai intime de asemenea natură. Chiar atât este perfect suficient ca să ne dăm seama, că scriitorul ungar dela Oradea îi face muștrări scriitorului dela Budapesta pentru obiectivitatea cu care discută în public chestiunea apropierei între maghiarime și popoarele din bazinul dunărean. Am avut dreptate când am spus că minoritarii din Ardeal pun befe în roate și că sunt niște agitatori și agenți provocatori.“

Opinia publică din Oradea a identificat în dialectica acestei scrisori stilul și logica d-lui Gheza Tabéry. Prin urmare, d-sa ar fi „scriitorul ungar din Oradea“, care l-a muștrat pe d. Ludovic Zilahy pentru curajul de a propune pe marele Octavian Goga ca membru în Societatea Kisfaludy, care a lansat încă din luna Iulie planul congresului proiectat și care caută să asigure congresiștilor, prealabil, un adevărat drept de exterritorialitate. Ne întrebăm: oare ce declarațiuni a-nume înțelege să facă d. Gheza Tabéry în acest congres, care ar putea provoca intervenția autorităților românești?

Spre a-i completa portretul, mai remarc o controversă care reclamă o deslușire urgentă. În gazeta clujeană „Független Újság“ din 1 Septembrie 1935 d. Gavril Kalotai, corespondentul din Banat, scrie: „Inițiativa orașului Oradea se datorește mai mult sau mai puțin factorilor culturali ai Clubului Ziariștilor din localitate“. După cele relatate de d. M. G. Samarineanu în „Familia“ (Seria III, An. II, Nr. 4, pag. 100) d. **Tiberiu Moșoiu** nu are nimic de-a face cu inițiativa acțiunii sugerate de Cercul Ziariștilor. Dânsul a fost invitat să participe, deoarece „acțiunii îi trebuia seriozitatea unui factor cu greutate în viața statului“. Cu toate acestea, ziarul „Magyarország“ din 14 Aug. 1935 atribuie rolul de inițiator deadreptul d-lui Tiberiu Moșoiu, primar al Municipiului Oradea și vicepreședinte al Camerei deputaților, pentru ca presa budapestană în a doua zi să se întrebe: „Oare avem de-a face cu o inițiativă spontană a societății sau cu o nouă manevră politică a oficialității românești?“

„Familia“ și „Gazeta de Vest“ invită pe autorii, cari doresc să participe la concursul publicat de Primăria Municipiului Oradea, să-și trimită operele la adresa redacției revistei „Familia“ (Oradea, Str. Take Ionescu Nr. 42); iar ziarul d-lui Nandor Hegedüs: „Szabadság“, din 13 August 1935, își indică adresa sa (Str. Regele Carol al II-lea 6) ca loc de destinație. Ziarele românești au publicat că din comitetul de inițiativă face parte și d. Cezar Petrescu, iar ziarele ungare din țară și din Ungaria îi trec numele ostentativ sub tăcere.

Oare cum se explică aceste contradicții flagrante? Prin sinceritatea „factorilor culturali“ ai Clubului Ziariștilor din Oradea? Fac abstracție de aceste manevre transparente pe care Alter Scotus (George A. Petre) ni le-a evidențiat de atâteaori și cu atâta elocință în coloanele „Gazetei de Vest“, și mă întreb: **Oare d. Octavian Goga și ceilalți români de elită pot participa la un congres propus, convocat și organizat — vorba lui Alter Scotus — de „agenți provocatori“?** Oare d-nii Tiberiu Moșoiu, M. G. Samarineanu, George A. Petre și Octav Șuluțiu

mai pot sta măcar o clipă alături de acel Gheza Tabéry, care printre invitații din Ungaria a trecut și numele unora ca Dezideriu Kosztolányi, autorul volumului iredentist „Ungaria sângerândă“, plin cu cele mai nedrepte acuzațiuni și ocări la adresa națiunii și statului român, Solt Harsányi, redactorul ziarului „Pesti Hirlap“, semioficiosul Ligii Revizioniste din Ungaria și editorul cunoscutelor cărți „Dreptate pentru Ungaria“ și „Pace sau război“, Mihail Babits, care nu admite nici măcar că poate exista o literatură ungară autonomă în Ardeal, și alții?

Noi suntem convinși că d-nii Tiberiu Moșoiu, M. G. Samarineanu și tovarășii lor au fost induși în eroare. Este ultimul moment în care mai pot reveni. Scrisoarea d-lui Gheza Tabéry i-a prevenit că la congresul proiectat se vor pronunța „declarațiuni sincere“ ce pot provoca chiar și intervenția autorităților românești.

Sunt de acord cu d-lor că este necesară măcar o apropiere spirituală și culturală între poporul român și cel ungar, sub condițiunea că aceasta să se bazeze pe intențiuni curate și sincere din ambele părți. Sunt însă convins că, după cele de mai sus, și d-lor sunt de cord cu mine, că această apropiere nu se poate face din inițiativa Clubului Ziariștilor din Oradea, și că incontestabila lor autoritate nu poate fi mobilizată, prin diferite șiretlicuri, pentru salvarea existenței unui tripou, su-papa bugetelor ziarelor ungare din localitate. Nu d. Gheza Tabéry și tovarășii săi excomunicați din comunitatea ungară din Ardeal — pentru sentimentele lor nițel comuniste — sunt acei factori, cu cari trebuie discutată problema apropierei, ci literații grupați în „Heliconul din Ardeal“. Cauza constructivă a apropierei culturale româno-ungare se poate dispensa de sprijinul larg al cartoforilor. Iar dacă deocamdată nu s'ar putea face cu elemente serioase, mai bine s'o amânăm, decât s'o compromitem și să ne facem de râs.

Alexandru Olteanu

O condamnare din care am putea învăța

Acum doi ani se plănuise să se facă în orașul slovacesc Ceaba din Ungaria o serbare artistică slovacă, dar a fost interzisă de autorități.

Noua aceasta dovadă de tratament minoritar civilizat a revoltat până și pe unii unguri. Deputa-teasa socialistă Ana Kéthly a adus cazul în parlament, protestând și cerând să se respecte drepturile minoritarilor.

Interpelarea d-nei Kéthly a avut o urmare foarte ciudată.

Președintele partidului național-maghiar din Cehoslovacia, faimosul iredentist Iosif Szent-Iványi, a publicat în gazeta nem-țească dela Budapesta a guvernului maghiar un articol prin care îi spunea deputătesei socialiste să se ocupe mai bine de

REGLEMENTAREA raporturilor cu evreii în Germania

Reichstagul — parlamentul nemțesc — s'a întrunit la Nürnberg în sesiune extraordinară, și a adus cu unanimitate următoarele trei legi, referitoare la colorile țării, la cetățenie și la evrei:

Legea colorilor naționale

Prima lege prevede:

Articolul 1. Colorile Reichului sunt negru, alb și roșu.

Articolul 2. Pavilionul Reichului și pavilionul național este drapelul cu svastica; el este și pavilion de comerț.

Articolul 3. Führerul și cancelarul hotărăște forma pavilionului de război și a pavilionului de serviciu al Reichului.

Articolul 4. Ministerul de interne decretează, întru cât nu împietăză asupra competenței ministrului de război, prescripțiile juridice și administrative pentru executarea acestei legi.

Articolul 5. Această lege intră în vigoare dela data promulgării ei.

Cetățenia

A doua lege stipulează următoarele:

Art. 1. Cetățean german este acela care aparține comunității de protecție a Reichului; naționalitatea germană se poate dobândi conform prescripțiilor legii relative la dreptul de cetățean al Reichului.

Art. 2. Este cetățean al Reichului numai acel cetățean german de sânge german, care dovedește prin conduita sa că are voința și capacitatea de a servi cu credință poporul și Reichul german. — Dreptul de cetățean al Reichului se dobândește prin decernarea unui înscris special. Numai cetățenii Reichului pot

exercita toate drepturile litice.

Art. 3. Ministrul de interne decretează, de acord cu însărcinat al Führerului, prescripțiile juridice și administrative.

Raporturile între evrei și germani

A treia lege are cuprinsul următor:

Art. 1. Orice căsătorie între evrei și cetățenii germani de sânge german este interzisă. Căsătoriile contractate fără respectarea acestei legi sunt nule. Cererea de anulare putea fi introdusă numai prin procuror.

Art. 2. Relațiile sexuale framatrimoniale între evrei și cetățenii germani sunt interzise.

Art. 3. Evreii nu pot să dețină funcții în gospodăria niciun cetățean german de sex feminin și de sânge german, sub vârsta de 45 ani.

Art. 4. Arborarea pavilionului Reichului și a drapelului național, cum și expunerea colorilor Reichului, e interzisă evreilor. Expunerea lorilor evreești și a emblemei lor evreești este permisă. Expunerea acestei permisiuni este pusă sub protecția Statului. Oricine va călca prescripțiile primului articol se expune la pedeapsa muncii silnice. Oricine va călca prescripțiile art. 2 va fi pedepsit cu închisoare sau reclusiune. Oricine va călca dispozițiile articolelor 3 sau 4 se pedepsit cu închisoare de la un an și cu amendă. Legea intră în vigoare imediat.

Dar ăștia?

După socialiștii din Ardeal s'au încumetat să se ducă la Budapesta la un congres socialist unde s'a vorbit în tratatului de pace dela Trientă-i și pe rotariști apucați dela Budapestei.

„Bud. Hirlap“ din 17 crt. că s'a ținut la Budapesta o sfătuire rotaristă, la care au participat delegați din România, Canada, din Austria, din Germania, din Spania și din Siria.

Cum se scrie la Budapesta

Adaos la cele ce le arătam pagina a treia despre anchetarea englez Hall care a fost mis de iredenta maghiară să ceteze tratamentul ungurilor Ardeal:

După ce cu câteva zile ziarele budapestane îl făcuseră episcop, ca să poată să alarmă că a fost legitimat în serică de un jandarm un episcop englez, „Ujgyarság“ din 17 crt. arăta episcopul iredentei ungurești un simplu preot.

Răspândiți

„Gazeta Antirevizionistă“ printre prietenii și cunoscuții D-Voastre.

Ciudate plimbări franceze prin Ungaria

Deputatul francez Xavier Vallat care se scaldă în apele irendentei ungurești încă depe timpurile legăturilor ce s'au făcut între Budapesta și între unii francezi prin exocrocul Staviski, a adus săptămâna aceasta o nouă ceață de parlamentari francezi în Ungaria, însoțită de ministrul și de reprezentantul la Paris al Ligii Revizioniste. A venit să guste vinurile și să scrie din barurile ungurești parlamentarii de stânga Ernest Renan (cunoscut depe urma scrierilor sale anti-trianonice), Rouleaul-Dupage, Albert Le Roy, Louis Guillon, Paul Creysen, Victor Bataille, Schumann, Henriot, Louis Fourés și ziaristul Cabany.

Echipa d-lui Vallat a fost împartă prin diferite părți ale țării hortist, și anume pe unde se află o țară în contra tratatului de pace: la Strigoni, unde se arată granița cehoslovacă, la Seghedin, ca să se arate un șanț care formează granița cu Iugoslavia și despre care s'a mințit că s'a spus la Conferința de pace că-i canal navigabil, adică graniță naturală.

La Seghedin, ajutorul primar Toth li-a ținut următoarele loges:

„Poporul unguresc și-a pierdut munții, și-a pierdut pădurea și-a pierdut aierul răcoros al culmilor, și-a pierdut marea, dar a rămas păzitorul ei (sic!) și n'a încetat de a-i pildui la poporul francez (francii falsificați la instituțiile cartografice al ministerului maghiar de război! — n. care deasemenea a fost de teorie în primejdie.”

A răspuns deputatul Creysen laudând Seghedinul că „a fost azil Universității fără țară Clujului”, și c'a devenit un centru cultural. Apoi a spus următoarele: „Nu vă pierdeți încrederea în soarta viitoare a țării maghiare. Politica e una care armonizează dreptatea cu posibilitatea. D-voastră suferiți prea mult în război, să nu doriți a vă recăpăta libertatea în vremea de pace. Trebuie să fiți încrezători și curajoși, dar totodată răbdători. Fiți încredințați că pentru această politică cuminte și pașnică, fiecare francez care vă poartă va da în schimb o atenție din inimă. Eu îmi găsesc din inimă paharul pentru libertatea Ungariei”. (Cf. „Pesti Hirlap”, 17. IX.)

La banchetul ce li l-a dat la Budapesta Uniunea generală a ziaristilor (cf. „Pesti Hirlap” 15 IX), deputatul Bataille a vorbit despre legăturile „străvechii” dintre unguri și francezi, despre „trăsăturile lor sufletești comune despre umanism și disciplină”. Cu asemenea trăsături comune, e de sine înțeles — a spus oratorul — că e

între ei o apropiere morală (francii falși, atentatul dela Marsilia!), căreia trebuie să-i urmeze o apropiere economică” (legăturile absenteiștilor cu exocrocul Staviski).

„Nu pot să nu-mi exprim sentimentul — a spus apoi acest domn Bataille — că noi, francezii, n'am făcut pentru unguri atât cât ați făcut d-voastră pentru francezi”. (Sic!)

Apoi:

„Sper că compatrioții noștri, și cu ei toată lumea, vor face cunoștință valorii morale ce-o reprezintă Ungaria de după război”, — Ungaria falsificărilor de franci, a pusteii Janka, a legăturilor cu Staviski, etc. etc.

Căpetenia acestor imprudenți hagii ai Mecii maghiare, Xavier Vallat, a fost și mai deschis. La banchetul ce li l-a dat faimosul Legrady, editorul lui „Pesti Hirlap”, a închinat pentru Legrady „ca pentru unul care-și jertfește cu arzătoare abnegație toată puterea învierii maghiare și mării maghiare”.

„Iată — spune „Pesti Hirlap” în editorialul din 14 Sept., vorbind de-acest toast al lui Vallat — am ajuns cel puțin până acolo pe calea noastră cea plină de spini, că conducătorul renumit și distins al societății de mare renume a deputaților francezi laudă lupta ce-o ducem pentru învierea maghiară și pentru mărirea maghiară ca pe-un merit pe care și dânsii îl simt cu profunzime.”

In „Magyarság” din 15 Sept.

s'a publicat o scrisoare semnată „Un refugiat din Ardeal”, în care se spune deputaților francezi din ceata lui Vallat să nu-și bată capul cu sclăvia din Abisinia, ci să meargă să vadă „robia din Ardealul ocupat”.

Dobitocul refugiat e cam nedelicat cu iluștrii oaspeți ai Ungariei. În loc să-i trimită să se ostenească până în Ardeal, făcea mai bine să fi îndemnat Liga Revizionistă să-i ducă dela granița dela Seghedin la Senteș, că-i numai o palmă de loc, pentruca să vadă cum se pot îngropa minoritarii fără popă, într-o țară care vrea să cenzureze regimul minoritar al altor state. Exocrocul Ștefan Németh, cel trecut la legea coștilor, le putea da informații ceva mai de preț decât cele ce le-ar putea afla în Ardealul „ocupat”.

La 11 Sept. a fost la Budapesta, ca să-și incaseze prețul maghiarofiliei, un alt propagandist francez al irendentei ungurești, faimosul autor de cărți antiromânești și antisârbești Georges Roux. A ținut la Societatea pentru afacerile externe o conferință despre „Pacea în valea Dunării”. (Cf. „Magyarság”, 12. IX.)

Pacifistul acesta a uitat și el că Jankapuszta-i în această vale a Danubiului.

Zilele trecute a mai fost prin Ungaria o ceață de francezi: un grup de membri ai asociației franceze a antreprenorilor de construcții. (Cf. „Magyarság”, 13. IX.)

BIBLIOGRAFIE

(Continuare din pagina II-a)

Un răspuns lui Scotus Vialor

odată aspirații naționale, nici sub Mihai Viteazul, care n'a fost decât un cuceritor al Ardealului pe seama Habsburgilor, și nici în epoca de deșteptare de mai apoi, când mișcările naționale românești ce-au fost în Ardeal au fost artificiale puse la cale de Habsburgi în contra ungurilor.

Negreșit că „răspunsul” noului Horváth al istoriografiei ungurești va avea și alte ciudățenii vrednice de relevat. Deci vom reveni.

Alte cărți iredentiste

La Budapesta a luat nu demult ființă o așa-zisă „Asociație științifică a finuturilor nordice”, ca să țină conferințe și să publice cărți despre Slovacia și Rusia subcarpatică.

Precum arată „Budapesti Hirlap” din 15 crt., s'a plănuit publicarea unui ciclu de 10 cărți, dintre cari au și apărut zilele trecute trei: „Recensă-

mintele cehoslovace și drepturile la limbă ale minorităților din Slovacia”, de Ernest Flachbart; „Literatura și cultura rușeană subcarpatică”, de Al. Bonkalo; „Date despre istoria gravurilor din finuturile slovace”, de Al. Mihalik.

Cartea lui Flachbart e în legătură cu legea choslovacă a minorităților, potrivit căreia nu se admite limba minoritară în școli și la autorități decât acolo unde respectiva minoritate face cel puțin 20 la sută din totalul populației. Fiindcă publicațiile așa-zisei societăți „științifice” sunt publicații iredentiste, cartea lui Flachbart caută să-și impresioneze cetitorii cu șmecherii ca aceasta: arătând că cei 19 mii de unguri din Bratislava (mai puțin ca 20% din totalul populației), nu au drepturile pe cari le are o populație ungurească de 20 la sută dintr'un sătuleț cu 100 de locuitori.

Celelalte două cărți nu e nevoie să le mai caracterizăm.

INFORMAȚIUNI

S'a 'mplinit la 9 Septembrie un an de când scoatem cu multă trudă această gazetă, dovedită indispensabilă și unică în felul său în toate țările vizate de nesațul irendentei ungurești.

Ne-am străduit tot timpul să dăm cetitorilor o gazetă la înălțimea cauzei mari pe care o servește. Și ne-am fi așteptat să fim înțeleși și sprijiniți. Am făcut însă o experiență mai rău decât tristă. O uriașă parte dintre cetitori n'au achitat o lăscăie măcar din modestul abonament, ba unora nu li-i rușine să ne returneze gazeta fără a-și achita abonamentul, după ce au primit-o un an de zile. Am pășit chiar și nepășite ca aceasta, că un prefect de județ, după ce a primit gazeta aproape un an, ni-a refuzat-o deunăzi neachitându-și datoria, și scriind pe gazetă: „Nu se primește decât gratis”. Civilizatul acesta, care de sigur își bate pieptul la 'ntru-nirile patriotice, n'are, se vede, 130 de lei pentru o gazetă ca aceasta. În schimb îi are încincit pentru lițuile ungurești.

Purtări de-acestea nu vom mai tolera.

Așteptăm dela onorașii restanșieri să-și facă datoria, și-i rugăm să-și achite cât mai neîntârziat abonamentul, iar pe abonații al căror abonament a expirat, să și-l înnoiască.

E vorba că tripoterul Leff își va deschide sub o altă firmă, sub firma clubului sportiv „Olimpia” din Micălața, tripoul ce umbra să-l deschidă la Arad sub firma neautorizată a „Clubului ziaristilor din Arad”. Și e vorba că-l va deschide sub noua firmă tot cu Tibor Zima, cu Kocsy și cu ceilalți ziarști de-această teapă, iar „Olimpia PTT” va avea simplul rol de împrumutătoare a titlului, pentru o ridicolă sumă de zece mii de lei.

Tripoterul Leff și ziaristii săi au ajuns la „soluția” aceasta de silă. Fiindcă d. prefect al județului dr. Ioan Groza, solicitat de ziaristii români și de Sindicatul Presei Române din Ardeal și Bănat ca să apere prestigiul profesiei de ziarist în contra tripoterilor, a pus poliția să dea jos firma „Clubul ziaristilor” ce fusese afișată fără autorizare de către ziaristii minoritari la intrarea hotelului Central, și li-a pus tripoterilor în vedere că nu le va admite tripoul sub nicio firmă.

Protecția familiei în Ungaria

„Actio Catholica”, organizația înființată acum doi ani a tuturor catolicilor din Ungaria, a înaintat guvernului Gömbös un memoriu cu propuneri pentru combaterea descreșterii alarmante a populației Ungariei, respectiv pentru întărirea familiei.

Se propun prin memoriul catolicilor următoarele:

Iniințarea cu caracter neobligatoriu a consultațiilor matrimoniale.

Măsuri pentru apărarea mamei și a sugacilor (ajutoare pentru sarcină, nașteri, alăptare).

Iniințarea unui fond pentru ajutorarea familiilor cu copii mulți.

Intregirea lefurilor cu un spor pentru familie sau cu o indemnizație pentru asigurarea familiei.

O mai bună protecție a copiilor cari stau sub tutorat. Restrângerea sferei de influență a tutorilor, asigurarea totală a intereselor copilului în ce privește întreținerea și plasarea, extinderea și la femei a dreptului de a fi tutori.

Diminuarea numărului femeilor funcționare; excluderea din slujbe a femeilor măritate.

O nouă reglementare a regimului servitoarelor.

Introducerea învățământului religiei în școlile superioare.

Scutirea de sechestrare și lici-tare a unei părți a sumelor datorate de bărbați pentru întreținerea copiilor și-a mamelor. Incasarea acestor sume pe cale administrativă.

Dispoziții noi în codul penal:

Pedepsirea părinților sau tutorilor cari își neglijează intenționat obligațiile față de copii și-i lasă să decadă. Majorarea vârstei primejdioase la fete și extinderea ei și la băieți. Urmărirea din oficiu a atentatului la bunele moravuri.

Restrângerea publicității desbatelor juridiciare. Interzicerea publicațiilor și ilustrațiilor cari ar putea duce la păcat. Urmărirea și pedepsirea literaturii bulevardiere.

Ordinea lui Gömbös

Conducătorul habsburgiștilor din Ungaria, Grieger, a ținut azi săptămâna o adunare publică la Jászapáti, și a spus între altele următoarele despre libertățile publice ce sunt azi în Ungaria:

„Cerem permisie pentru 20 de adunări și ni se încuviințează una.

Responsabilitatea ministerială nu mai există decât pe hârtie.

Libertate de presă nu e. Poate oricine să scrie ce vrea, poate s'o și tipărească, dar nu o poate răspândi dacă nu e pe placul guvernului.

Guvernul se laudă că e ordine în țară. În cimitir e deasemenea ordine, și deasemenea-i în temniță. Nației maghiare nu-i mai trebuie însă asemenea ordine.” (Cf. „Magyarság”, 17 IX)

Din lume și din țară

Nu degeaba se întâmplă semnele și minunile dela Maglavit, dela Parepa și din alte părți. Incepe lumea să revină la cinstitele legi din bătrâni, prea călcate în anii aceștia de răsturnare de după război. În satul Cislău din județul Buzăului s'au cununat azi săptămâna 125 de perechi cari trăiau în concubinaj.

Ce bine ar fi dacă »Moșul« i-ar spune lui Petre Lupu să atragă atenția româncelor ca să se lase și de celalalt păcat strigător la ceri, de păcatul imputării nașterilor!

La Baltimore, în Statele-Unite, s'a înființat un post de pompieri cu avioane, întâiul de felul acesta în lume. Pompierii aruncă bombe în centrul focului, și reușesc astfel să-l stingă mai repede decât cu pompele.

Societatea de autobuse Pacific din Statele-Unite ale Americii a inaugurat pe linia Los Angeles—Kansas City, care e lungă de 2170 de km. și se străbate în 52 de ore, autobuse cu dormitoare și cu spălătoare.

Geologul L. Leaky a raportat la Londra că a descoperit în timpul explorărilor sale din Africa răsăriteană, în valea Oldaway din Tanganika, un schelet de oaie preistorică uriașă, mai mare decât al bourilor, și cu coarne de peste doi metri.

Se anunță o nouă revoluționare a aviației.

Un deputat englez, Pemberton Billing, care se ocupă de trei decenii cu pilotajul, a inventat un nou sistem de avion, botezat de dânsul Duretofin. Noul acrioplan se deosebește de cele de azi prin faptul că aripile i se învârt, apoi că poate să-și ia zborul perpendicular în sus fără să mai alerge pe pământ, poate să planeze în orice punct fără să se miște, poate zbura înainte, îndărăt sau în orice direcție, și își poate schimba direcția cu iuțea fulgerului.

Dupăcum e de sine înțeles, avionul Duretofin e sortit să joace un mare rol în luptele aeriene.

Ziarul „Voce d'Italia” anunță că Italia și-a făcut o întreagă flotă aeriă din tipul de avioane iuți cu cari a bătut Stoppani recordul mondial al zborurilor de distanță (4966 kilometri). Cu avioanele acestea Italia poate ținea sub control toată Marea Mediteraneană, iar dacă le va trimite în Somalia italiană sau în Eritreea, va putea să controleze cu ele toate posesiunile englezești de peste Marea Roșie, până în In-

dia. Rădusul de acțiune al acestor avioane e de două mii de kilometri, iuțea li-i de 350-450 de kilometri pe ceas, și pot să ducă fiecare bombă în greutate de două mii de kilograme.

În apropierea orașului Monroe din Statele-Unite s'a întâmplat zilele trecute o deraiere, a unui tren de marfă care transporta petrol nerafinat. Șase cisterne au luat din pricina deraierii foc. Sub osiile lor se aflau cinci călători, cari călătoreau pe ascuns. Au fost, firește, arși de vii. Pe osiile celorlalte vagoane, cari transportau altfel de marfă, se mai aflau încă 35-40 de călători clandestini, cari au scăpat ca prin minune.

Au mai fost iarăși pedepsiți doi necredincioși, din întâmplare doi adventiști, pentru că și-au arătat necredința în minunile dela Maglavit.

Între pelerinii cari veneau azi săptămâna dela Maglavit, erau și niște adventiști, dintre cari doi au pățit-o groaznic de rău, fiindcă au început a-și bate joc de Petre Lupu și a spune că nu cred în minunile dela Maglavit. Unuia dintre cei doi, lui Nicolae Boncoi din satul Vișoi, i s'a făcut fără veste rău, și după câteva clipe a murit. Al doilea necredincios, baptista Maria Dascălu din Le-rești, a început fără veste să dea semne de nebunie, în timp ce critica în fața oamenilor minunile lui Petre Lupu. Nebunia i-a crescut din ce în ce, încât a trebuit legată. Peste noapte a reușit să scape și s'a îndreptat în fugă, dela o distanță de circa 5 km., spre locul minunilor, strigând într-una:

„Iartă-mă, Doamne.”

A fost prinsă din nou și adusă cu greu în mașină până la Craiova, unde a amușit complet. La Câmpulung graiul i-a revenit, dar mintea i-i tot zăpăcită.

Savantul englez Dawson a constatat că deșertul Saharei se întinde din ce în ce mai mult spre miazăzi, amenințând să acopere cu nisip locurile rodnice din Nigeria. Se întinde 'n jos după socotile lui cu 275 de kilometri în trei secole. De altfel la fel se extind și celelalte deșerturi: cele din Australia, din America-nordică, din China.

În satul San-Nicola din insulele Canare s'a întâmplat acum un an o crimă din gelozie. Un muncitor și-a omorât soția necredincioasă. Fetița lor, Carmen, în vârstă de 13 ani, a fost de față la cumplita scenă a omorului, și de groază a căzut într-un somn letargic, ne mai trezindu-se până acum săptămâna. A fost dusă la spital, dar doctorii nu

i-au putut face nimic. În timpul acesta a slăbit de n'a mai rămas de ea decât aproape numai oasele. După un an întreg de somn, fetița s'a deșteptat apoi fără veste. De cele întâmplate nu-și mai aduce aminte.

În n-rul din 15 crt. al gazetei budapestane „Magyarság” s'a publicat un reportaj sfâșietor: despre un avocat cu numele Tiberiu Szilassy, care a ajuns din pricina mizeriei pe ultima treaptă a decăderii și cerșește pe străzile Budapestei. Fiindcă numele avocatului cerșetor există și în onomastica ungurizată a românilor ardeleni, dăm aci pe scurt biografia nefericitului: e născut la 1876 la Budapesta, tatăl său a fost inginer, iar el, neajungând să-și deschidă înaintea de război un birou, iar apoi fiind trimis pe fronturi, s'a pomenit după război că nu-și mai poate începe cariera avocațească; a ajuns astfel în câteva slujbe provizorii, și pe urmă la azilul săracilor, iar acum cerșește.

La abisinieni Anul Nou se începe în Septembrie, ca la evrei, cu cari de altfel se înrudesc puțin și ca sânge și ca obiceiuri. La Anul Nou de-acum negusul a dat în curtea palatului împărătesc un ospăț de pomină, ospă-tând mai multe zeci de mii de oameni. S'au fript în curtea palatului 240 de boi

Cu prilejul săpăturilor ce se fac în Rusia, în părțile Volgii centrale, pentru descoperirea urmelor împărăției bulgaro-fătărești ce-a fost acolo prin secolele 10-11, s'a constatat că încălzirea centrală nu e o invenție a epocii noastre. S'a găsit un pațat din sec. al 13-lea al unui han tătare, cu o instalație pentru încălzire centrală aproape tot atât de bună ca cele din palatele de astăzi.

La Paris s'a înființat un club al „geniilor lingvistice”. Se primesc în club numai oameni cari știu cel puțin 15 limbi. Interesanta tovărășie are deocamdată 11 membri.

Un doctor londonez, Warren, a arătat deunăzi la congresul Ligii pentru combaterea sinuciderilor că după constatările ce le-a făcut, cei mai mulți sinucigași își curmă viața Marșea, și anume pe la ceasurile 11 din noapte.

Dupăce femeile au ajuns aproape să-i intreacă pe bărbați cu fumatul țigaretelor, e vorba acum să fie învățate să fumeze și țigări de foi. Fabricanții de havane din insula cu același nume, văzând că descrește din ce în ce consumația țigarilor de foi, s'au apucat să fabrice țigări de foi subțirele și slabe, anume pe seama femeilor.

În Iugoslavia există un sat de orbi din războiul mondial, înființat de regele Alexandru. Copiii acestor orbi s'au născut toți cu vederea normală.

Acum e vorba să se înființeze în Suedia un sat de surdo-muși. Asociația cu peste 6000 de membri a surdo-mușilor suedezi a cerut guvernului să-i dea un teren, ca să înființeze pe seama membrilor săi un sat aparte.

In Olanda s'a terminat acum un pod de lanțuri, care e cel mai mare pod de acest fel din lumea întreagă. E făcut pe râul Waal, lângă Nijmegen.

Am anunțat în numărul trecut că Academia Franceză și-a sfârșit a opta ediție a dicționarului limbii franceze, la care s'a lucrat 57 de ani. Precum s'a arătat în ședința festivă de acum 10 zile, în care s'a comunicat acest eveniment, se nasc zilnic în limba franceză (în dialecte și 'n limba scriitorilor) o sută de cuvinte, și-o altă sută de cuvinte dispar, date uitării.

La Nottingham, în Anglia, a fost osândit la șase ani temniță grea un negustor în vârstă de 70 de ani, William Rean, fiindcă a sedus o femeie, făgăduindu-i că o ia 'n căsătorie și neținându-se de cuvânt. Acuzatul a mărturisit că a sedus astfel 60 de femei.

Zilele trecute s'a bătut un nou record în aviația fără motor. Un pilot elvețian, Schreiber, a izbutit să se ridice cu planorul deasupra Alpiilor, stând în văzduh 6 ceasuri și 20 de minute, și sburând dela Thun, peste piscurile munților Jungfrau și peste pasul Simplon până la Bel-linzona.

Trăim, se vede, în epoca minunilor. După cele dela Maglavit, dela Parepa, iată o nouă minune, întâmplată în orașul algerian Blida din Africa. Se rula la cinematograful un film cu pelerinajele și cu minunile dela Lourdes. O femeie paralizică a cerut să fie dusă să le vadă, și a fost cuprinsă în timpul spectacolului de-un astfel de extaz, încât a trebuit scoasă din sală, pentru că nu deranjeze publicul. Pe când a ajuns afară, se vindecase de paralizie.

La Mărgineni, în munții Făgărașului s'a găsit în nișle mine ale prim-prefetului Fulcea aur, argint, plumb și galenă.

Păcurarul Petrache Lupu omul care a vorbit cu Dumnezeu, a anunțat pelerinilor ce au venit în zilele din urmă la Maglavit că i s'a povestit printr'un trimis al lui Dumnezeu că va fi chemat în

Noemvrie la ceri. Petrache a bit rău din pricina posturilor de oboseala predicilor pe câmpine.

În zilele din urmă au venit la Maglavit numeroși oameni știință din Franța și din Anglia să studieze cazul ciobăncii care a vorbit cu Domnul.

Într-o casă din Iași unde așezat cu câteva luni în urmă vespărgător Teaciu, s'au găsit podele șase cadavre într-o putrefacție, ale unor bărbați răți de fiorosul bandit.

Noul cod penal al Chinei terzice bărbaților să aibă multe neveste. Se face excepție cu cei ce aveau două soții timpul când s'a adus noul cod, dar trebuie să și le anunțe altă dispoziție interesantă a lui cod, în ce-i privește pe cei ce institue un control al soțiilor asupra faptelor extra-conjugale ale soțului. Bărbatul e obligat să-și anunțe nevasta și să-i ceară îngăduință, dacă vrea să meargă la cafenea sau să-și viziteze prietenă. Dacă o face odată 'ngăduirea femeii, e amendat. Doua oară e trimis la închisoare.

Au început să bată record în America și lumânările. Un fabricant de lumânări din New York, Antonio Angello, a făcut comanda unui necunoscut o mănare uriașă în amintirea a rului Colombo Russ, care va avea o mie de ani. Același fabricant a făcut o lumânare uriașă care arde 500 de ani, comandată cântăreața de operă Galli. Cu mulțumită pentru că a scăzut bine dintr-o operație ce i-a făcut la gât.

În orașul San-Diego din California s'a întâmplat o coincidență foarte ciudată. E acolo un se public, care se trage automat, funcționează fără să mai fi tras dela 1907, de când a fost făcut. Acum vre-o două luni fabricantul ceasornicului, Ledger, în vârstă de 75 de ani, a căzut bolnav. Din momentul acela și din ziua în care a început să se îmbolnăvească, ceasul a început să întârzie sau să meargă 'nainte, după cum stătea cu sănătatea ciornicului. Zilele trecute ciornicului s'a sfârșit viață, și exact în același minut ceasul a stat.

La Paris e mare spaimă din pricina șobolanilor, cari s'au spărit în chip îngrozitor, ajungând să fie după evaluările comisiei s'a numit astă vară pentru scăderea pira lor, în număr de patru milioane. S'a stabilit uriașă ceață de rozătoare distrugătoare anual 1.800.000 de kilograme de alimente, și că-l costă oraș o jumătate de miliard franci pe an. Capitala Franței bătută acum de două surouri șobolani: de șobolani suri, veniți din Rusia în anul de foamete 1922, și de șobolani negri, cari fuseseră isgoniți din Paris în provincie, cătră șobolanii suri, și au intrat în anul acesta să-și ocupe locuri în metropolă printr-o sistă dată 'n contra surilor.

Trădarea socialistă dela Budapesta

— Ce au căutat socialiștii dela noi la congresul revizionist al social-democraților din Ungaria?

Anul trecut, la 9 Decembrie, arătam în coloanele „Gazetei Antirevizioniste următoarele:

Socialiștii din Ungaria sunt acum, în preajma congresului, foarte asaltați de irendenta maghiară, care urmărește să și-i lovară în lupta împotriva tratatului de pace.

Eu-i greu de ghicit calculul care pornește asaltul acesta. Cu toate că trebuie să recuzăm că a făcut mari cuceriri în străinătate, revizionismul maghiar n'a pătruns efectiv în locuri pe cari le-a interesat economicște sau a putut sperșui. Prin mijloace sentimentale n'a putut bi decât în țările invinse, și acolo numai în măsura epocilor în cari o admitea politica respectivului stat. (Războaiele față de revizionismul maghiar ale Bulgariei și Germaniei sunt foarte elocvente în această privință).

În celelalte părți revizionismul maghiar s'a isbit mereu de o complicație binemotivată, pricinuită de reacționismul, de antidemocratismul unguresc. Străinătatea cari apela revizionismul maghiar, nu puteau să se pozează în victimă, căci vorbește despre lăcomie și război, să „elibereze” alte țări pe care o țară care-i cea mai coruptă, cea mai reacționară din toată Europa. Conștientizarea aceasta făcută de triștii Ligii Revizioniste, a fost de nenumărate ori pe față la Budapesta. Se pot zice și zeci de articole, se ca să avertizeze oficialitatea maghiară că-i de geaba o opintire revizionistă, că nu se va face întâi o revedere internă.

Deci se caută acum să se ajungă la carul revizionismului socialiștii. Ca să prezinte revizuirea dânsii, deșertații, proletarii. Și-acum, să o pretindă în înșelăciune „social” al maselor maghiare din cuprinsul fostei țări.

Convertirea socialiștilor la irendentism

Început de convertire a socialiștilor din Ungaria la irendentism — spuneam mai înainte în articolul citat — s'a făcut deja. Oficiorul lor, „Népszava”, lăsat până acum câteva săptămâni în România, s'a mutat de mult pe brazda irendentistă, încât a trebuit să se oprească accesul la noi. Într-un mai înainte de această schimbare la față a oficiorului, partidul socialist a trimis oficial reprezentanți — în întâia oară în anii din urmă — la o demonstrație irendentă dela Hódmezővásárhely. Terenul era deci pregătit,

ca să vină acum în preajma congresului general un fost deputat în parlamentul cehoslovac, repatriat la Budapesta **Ludovic Surányi**, odinioară tipograf, și să publice acea carte bizară despre care am mai vorbit acum două săptămâni: „Noul plan de lucru socialist”, provocare lășă ca să se proclame în congres convertirea la irendentism, punerea oficiorului „Népszava” în slujba declarată a revizionismului, și apelarea la socialiștii din străinătate ca să sară în ajutorul Ungariei.

Un „plan” socialist comandat de Liga Revizionistă

Cartea lui Surányi a fost comentată de președintele Ligii Revizioniste Herczeg Ferenc printr'un lung și foarte ipocrit articol apărut în fruntea coloanelor lui „Pesti Hírlap” la 2 Dec. Era cel mai indicat șvabul renegat din fruntea Ligii Revizioniste să iscălească acest comentariu, această provocare adresată congresului socialist, pentru că-i o unealtă putredă de bogată a latifundiarilor din Ungaria, și pentru că în „Pesti Hírlap” au mai apărut o serie de astfel de somații ale sale adresate socialiștilor, iar cartea lui Surányi este fără doar și poate comandată de el, de Liga lui Revizionistă.

D. Herczeg încearcă să-i atragă pe socialiști prin două lucruri: spunându-le că social-democrația din statele succesoare este naționalistă, șovinistă, ba cea din Austria s'a făcut unealtă a Micii Infelegeri, făcând o senzație mondială din „minciuna” cu contrabanda de arme a Ungariei; apoi dăscălindu-i printr'un citat care nu spune nimic, că Marx și Engels au fost apărători incarnați ai integrității teritoriale austro-ungare. Bietul Marx și bietul Engels, ajunși apologeti ai Ungariei latifundiare și instrumente ale regimului celor dela Orgovany și dela hotelul „Britania”!

Sugestii diabolice

Mult mai interesante de știut sunt însă, decât persuasiunile acestea ale lui Herczeg Ferencz, îndemnările ce le citează din cartea lui Surányi, și-aname relația la cursa pe care trebuie s'o năvălească socialiștii unguri lovarășilor din țările apusene.

Cităm:

„Ludovic Surányi, social-democratul credincios principiilor, frage din toate acestea concluzia, că partidul socialist maghiar, cinstind tradițiile lui Marx și Engels, trebuie să

se pună pe baza integrității teritoriale a Ungariei milenare. Spune: Prin noul plan de lucru trebuie declarat că în interesul scopului, partidul este dispus să ducă luptă comună cu organele chemate ale societății naționale (cu TESz, cu ÉME, cu MOVE, și cu celelalte societăți ale călăilor „albi” ai socialiștilor — n. fr.) și pentru a o dovedi aceasta, congresul să declare că va organiza la Paști, la sărbătoarea Inverii, împreună cu societatea națională (cu TESz ÉME, MOVE, etc. — n. fr.) și cu participarea largă a provinciei, un congres la Vérmező (lângă Budapesta, unde a primit defilările regentului Horthy când a intrat în Budapesta ca să dea pe socialiști pe mâna ofițerilor dela „Britania”, și unde le-a pri-

mit și la 16 Nov., când și-a sărbătorit aniversarea domniei, — n. fr.), având să invite la congres pe conducătorii socialiștilor englezi, francezi, belgieni, și mulțimea de milioane de inși ce va fi acolo să pretindă convocarea unei conferințe de pace și repararea greșelilor ce s'au făcut în jurul Parisului. (Așa li se zice în Ungaria peiorativ tratatelor de pace: tratatele din jurul Parisului — n. fr.) De asemenea să proclame congresul, că partidul se va apuca fără zăbavă să lumineze în astfel de direcție opinia publică din străinătate, că îmbucătățirea Ungariei-Mari și a Austriei-Mari a distrus întâi de toate viața și progresul popoarelor cari trăiesc aci”.

Socialiștii unguri și ungurizați din Ardeal s'au dat și ei cu irendenta maghiară

Lucrurile acestea, semnalate în coloanele „Gazetei Antirevizioniste” la 9 Decembrie anul trecut, nu s'au putut realiza nici la congresul din Decembrie, nici la Paști. Congresul de-acum 9 luni n'a luat „planul” lui Surányi, adevărat al Ligii Revizioniste, în desbatere, și astfel proiectata demonstrație depe Vérmező a suferit și ea o amânare. Nu s'a putut încerca la Paști această demonstrație nici pentru un alt motiv: Pentru că generalul Gömbös tocmai dizolvase parlamentul și și alesese un parlament de dictatură, care să voteze întronarea atotputerniciei gömböșiste și să transforme syndicatele socialiste în corporații guvernamentale, luând toată apa dela moara partidului social-democrat.

Dacă planurile acestea făcute în contul socialiștilor prin trădătorul Surányi au trebuit amânate, în schimb irendentizarea socialismului maghiar a făcut între timp un nou progres.

La braț cu partidul groșilor irendentiști

La 31 Martie crt. am arătat în coloanele noastre următoarele:

La ultima ședință a organizației din Târgu-Mureș a partidului maghiar, d. G. Bernády (acela despre care ziarul „Universul” a arătat în iarna aceasta că ia instrucții irendente dela Budapesta) a propus ca partidul maghiar să profite de faptul că partidul social-democrat dela noi s'a rupt în două, și să se apropie de socialiștii unguri.

Propunerii acesteia i s'a răspuns prin oficiorul fracțiunii

socialiste maghiare, prin „Előre”, după cum urmează:

„Partidul socialist din România nu s'a rupt în două ci numai s'a separat în două limbi, în special pentru ușurințe tehnice. Rectificarea aceasta nu e însă o piedecă ca partidul social-democrat să privească în izolație nelucrare cum se zburciumă pe viață și pe moarte minoritățile, cum își face de cap fascismul, etc. Partidul social-democrat are îndatoriri bazate pe convingere și pe programul său de activitate față de minorități, și astfel luptă mereu în uneastă situație.

Evoluția social-democrației maghiare sub noul regim al lui Gömbös

După instaurarea din Martie crt. a dictaturii lui Gömbös, s'au făcut în Ungaria pregătiri pentru desființarea totală a social-democrației.

La sfârșitul primăverii, după cum e cunoscut cetitorilor noștri, Gömbös a anunțat oficial la o întrunire din capitală a partidului său, că va introduce încă în anul acesta noul regim al sindicatelor, transformându-le în corporații guvernamentale și desființând partidul socialist.

Curând după această declarație, am înregistrat după gazetele budapestane știrea că un delegat al partidului social-democrat din Ungaria s'a dus la un congres socialist din

I-adevărat că atacă partidul maghiar pentru că din punct de vedere socialist n'a ajutat în chip corăspunzător această luptă, dar aceasta-i indiferent. Azi, în aceste clipe grele, singurul lucru important este să se atragă atenția conducerii oficiale a partidului maghiar asupra naselor maghiare ce-s în afară de partid, pe cari trebuie să le descopere, de cari trebuie să se apropie, în această luptă care înseamnă tot ce e al nostru”.

În continuare i se spune lui Bernády că faptul că partidul socialist maghiar dela noi are (azi) o compoziție „indisolubil națională” (elszakíthatlan nemzetiségi), „este cel mai potrivit factor, în lupta pentru drepturile minoritare”. Alături de aceasta, partidul socialist (maghiar) are dela 1930 un statut care e „într'adevăr potrivit pentru înfăptuirea unei asocieri cu partidele ce stau pe bază națională, în lupta pentru drepturile minoritare”.

Până să reușească deci să introducă oficial în programul social-democrației din Ungaria revizionismul, și până să reușească să obțină o colaborare a social-democraților din apus cu social-democrații din Ungaria în contra tratatului de pace dela Trianon, irendenta ungurească a izbutit să pună mâna, prin partidul maghiar, pe socialiștii unguri și un gurizați dela noi.

Cehoslovacia, ca să pregătească refugiarea la Bratislava a partidului social-democrat dela Budapesta, pentru cazul că generalul Gömbös își va împlini promisiunea făcută: aceea de a guvernamentaliza syndicatele și a scoate partidul social-democrat din lege.

Și-acum, după asemenea nătmplări, iată-i pe social-democrații din Ungaria întrunindu-se în congres, și făcând ceea ce le-a cerut prin cartea lui Surányi Liga Revizionistă: introducând revizionismul în programul partidului.

(Continuare din pagina VIII-a)

Tot românul de bine cetește ziarul

CONFLICTUL ITALO-ABISINIAN

MOMENTE HOTĂRÎTOARE

— Proiectul de împăcuiere al Ligii Națiunilor — Incordare mai pomenită între Anglia și Italia —

Comitetul de cinci însărcinat de sesiunea extraordinară a Ligii Națiunilor să facă și să prezinte Italiei, Abisiniei și Ligii un plan referitor la Abisinia care să facă cu puțință înălțurarea războiului, și-a înlocuit în sfârșit proiectul și l-a adus la cunoștința interesatilor.

Proiectul comitetului de cinci prevede următoarele:

Se recunoaște Italiei dreptul de expansiune; i se cedează Italiei provincia abisiniană Ogaden, așa cum i se propuse prin mijlocirea Angliei dintr-un început, și i se dă în schimb Abisiniei o parte din Somalia franceză și engleză, tot după propunerea mai veche a Angliei, carei oferea Abisiniei o ieșire la mare pe Zeila; i se recunoaște Italiei dreptul la o pătrundere pașnică în teritoriile triburilor cari nu recunosc autoritatea guvernului central din Addis-Abeba; o restrângere a suveranității abisiniene în teritoriile ocupate de Abisinia; să concesioneze Italiei prin contract unele teritorii ce pot fi locuite, adică rodnice și bune pentru colonizări italiene; Abisinia și Italia să încheie un tratat de pace și de amicitie, întregit printr-un nou acord anglo-italo-francez referitor la delimitarea zonelor de interese economice ale Angliei, Franței și Italiei în Africa orientală; se vor face în Abisinia reforme economice, sociale și administrative, pentru a căror controlare Liga Națiunilor va trimite o poliție internațională și un comisar special.

Proiectul acesta a fost adus la cunoștința Italiei și a Abisiniei acum trei zile. Abisinia

se arăta la început doritoare să-l primească, cu excepția renunțării la suveranitate, dar fiindcă Italia s'a pronunțat contra proiectului încă înainte de a i se fi adus la cunoștință oficial, adică înainte de a fost publicat parțial în gazete, și-a amânat răspunsul cu o săptămână. Amânarea s'a întâmplat în primul rând pentru că se cunoaște hotărârile consiliului de miniștri italian, care a fost convocat pe ieri după-amiază.

Propunerile Ligii Națiunilor n'au mulțumit Italia de loc. Italia vede în ele o reeditare a concesiilor inacceptabile ce i s'au propus astăzi vară prin mijlocirea Angliei. E prea cu puțință deci să se dea dela Roma un răspuns negativ, mai cu seamă că înainte de-a-i fi fost comunicate oficial propunerile comitetului de cinci, Mussolini le-a numit printr-un interview ridicole și ofensatoare.

Ruplura se pare însă că nu se va produce încă. Și anume: întâi de toate fiindcă condițiile naturale din Abisinia (ploile, drumurile desfundate) nu permit încă, vreo lună și mai bine, începerea războiului. Din cauza aceasta, de altfel, nici consuli italieni din provinciile abisiniene n'au ajuns încă în Addis-Abeba, ca să-și ia drumul spre casă.

Răpazul acesta va permite să se continue negocierile, iar pentru că să silească Italia să rămână la masa verde, Anglia face pregătiri militare cu adevărat înspăimântătoare.

De altfel nu se poate face nicio prezicere. Evenimentele se ngrămădesc dela un ceas la altul.

o divizie navală engleză de 25 torpiloare a ancorat într-un port din Corfu, și va rămâne acolo până la 15 Octombrie. Canalul Suez e asijderea ocupat și gata în tot momentul să fie închis La Akaba, în apele Palestinei, stă la pândă o divizie navală engleză, iar jos, dela capătul anglo-italo-franțuzesc al Suezului până în India, vasele din bazele navale englezești stau sub permanentă presiune.

Până Miercuri noaptea, când și-a făcut apariția în Mediterană flota ce apără coastele britanice, Anglia avea concentrate în apele sudice următoarele forțe navale: 70 de vase la Gibraltar, 28 la Alexandria, 20 în apele Palestinei, 6 în fața canalului Suez, 20 la Aden, în capătul sudic al Suezului, plus vasele din Malta, din Corfu, și din apele arabe și indice.

Concentrările acestea ținesc oprirea drumului italienilor spre Abisinia prin Suez și roata pe la Gibraltar și apărarea Egiptului și a drumurilor aeriene peste Egipt în contra ostilor italiene din Tripolitania și Libia. Un rol important i-i destinată flotei în portul palestinian Akaba, care apără capătul conductei de petrol a Mossulului.

De altfel în privința petrolului englezesc din această parte de lume a venit Joi o știre senzațională: **Italia a achiziționat majoritatea acțiunilor celor două societăți englezești de petrol din Irak.** Paralel cu concentrările de pe apă, Anglia a făcut mari întăriri pe uscat, în special în Egipt. S'au înființat în zilele din urmă în Egipt mai multe baze antiaeriene, pentru oprirea trecerii spre Abisinia a avioanelor italiene din Tripolitania.

Se mișcă americanii și turcii

În urma acestei precipitări a evenimentelor, Statele-Unite ale Americii și-au trimis și ele o parte a flotei în partea europeană a Atlanticului, iar turcii întăresc de zor cu artilerie strâmtoarea Dardanelor.

Experiența poloneză

(Continuare din pag. I-a)

Rezultatul alegerilor:

Experiența se chiamă că a reușit, deoarece alegerile s'au putut face fără vreo zguduire (au fost ciocniri sângeroase, cu câțiva morți și câteva zeci de răniți, numai în circumscripția Varșoviei și a Poznaniei).

În realitate partidele nu-s tocmai înfrânte. Dovadă că n'au votat la alegerile pentru Camera decât 46.5 la sută (opозиția susține că cifra e falsă și că ar fi votat numai 30 la sută), în vreme ce la alegerile din 1930 au votat 74.8 la sută. Din pricina a-

ceasta guvernul a și luat în studiu introducerea unor noi articole în legea electorală, ca să împiedece pe viitor abținerile dela vot.

Abținerea apoziției a mănât în Galiția, apa la moara ucrainenilor și evreilor. Dintre cele 203 de mandate dela Camera, guvernul a obținut 180, ucrainenii 19, evreii 4, ruși 1. De notat că germanii, cu un milion și jumătate de locuitori și pe de-asupra fiind Polonia aliată cu Germania, n'au luat niciun mandat. O parte dintre germani au votat de altfel cu candidații guvernamentali.

Pregătirile Italiei și Abisiniei

Italia a concentrat în Libia, în spatele Egiptului și Sudanului, 70 de mii de ostași, și are în Tripolitania gata de drum 375 de avioane.

Transporturile de trupe s'au continuat toată săptămâna.

Se vorbește tot mai stăruitor că se vor mobiliza în Italia 10 milioane de oameni.

Abisinia a dat ordin pentru evacuarea treptată a orașelor Adua și Exsum. Împărăteasa Abisiniei a plecat din capitală într-o regiune mai ferită. Șefii de triburi au raportat negusului că sunt în

momentul acesta sub arme milion de abisinieni.

Alte știri

Din India vin știri semnificative. Se anunță o revoltă în tra englezilor în ținuturile nordice. S'au concentrat la granița miazănoapte 30 de mii de soldați englezi.

În Germania se fac pregătiri de război. S'a dat ordin fațelor de armament să înștiințeze opt zile de câți oameni au în caz de război.

La Londra s'au înființat două noi de apărare antiaeriană.

România la Geneva

România a avut la Geneva un nou succes uriaș. A fost reală în consiliul Ligii Națiunilor aproape cu unanimitate, lipsindu-i numai două voturi (al Ungariei și probabil al Poloniei). D. N. Titulescu, ministrul nostru

externe, căruia i s'a dat cu acest prilej o mare monstrație de simpatie sânil Ligii, a fost ales portor al celei mai grele tre chestiuni, a mandatu-

Trădarea socialistă dela Budapesta

(Continuare din pagina VII-a)

Ziarul budapestan „Uj Magyar-ság” a publicat la 10 Sept. crt. un editorial sub titlul: „**Marxiștii și revizuirea**”, în care spune următoarele:

„Congresul sindicatelor social-democrate își ține acum ședințele la Budapesta, cu participarea unor oaspeți din străinătate. Partidele și sindicatele socialiste franceze, belgiene, cehe, daneze, **românești**, sunt reprezentate cu toatele”.

Ne spune apoi că congresul s'a ocupat de libertatea sindicalismului, protestând în contra încercărilor de a desființa această libertate (aluzie la încercările arătate mai sus ale generalului Gömbös), și pe urmă de revizuirea tratatelor de pace.

„Delegatul francez Jouhaux, spune în continuare gazeta budapestană, după ce a arătat că sindicatele internaționale trebuie să facă tot ce le stă în putință ca să împiedece războiul italo-abisinian, **s'a ocupat de chestiunea tratatelor de pace. Organizațiile socialiste, a spus dânsul, pretind în toată lumea schimbarea acestor nedreptăți și revizuirea tratatelor de pace**”.

„Uj Magyar-ság” continuă: „În primăvara anului trecut comitetul general al partidului (socialist) a hotărât că ținând seamă de condițiile schimbate, va pregăti un nou plan de lucru socialist, și cedând presiunilor ce s'au făcut din mai multe părți, comisia delegată în acest scop va lua în desba-

tere chestiunea revizuirii tratatului de pace maghiar. Știm, până unde au ajuns crăcirile acestei comisii, și știm, ales dacă s'a ajuns până la, ca să se determine pe de-fulă, să ia în chestia asta o atitudine nouă, energică”.

Că s'a ajuns departe vede și de-acolo, că s'au ținut la congres discursuri revizioniste, tocmai cătră delegatul socialist din Franța.

Dacă acest delegat, Jouhaux, și-a putut permite consecvențe de-acestea, gând la Budapesta să de servicii unui guvern care vârtă sabia lui Damocle pe capul socialismului, trebuie meargă! — Dar cum putut merge socialistii noi la congresul unui partid care a trădat socialismul care atentează în contra integrității țării românești, a țării românești ce întregit și prin colaborarea dela Alba-Iulia a partidului socialist român?

Sau delegații „români” dela congresul acesta revizionist sunt aceiași cari pactiză în chipul arătat sus cu partidul maghiar grofilor?

Partidul social-democrat din România e dator să dea opiniei publice românești și socialistilor români grabnică și categorică lămurire.